

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A Hajdúszováti gyepek (HUHN20092) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

fenntartási terve

Túrkeve
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

Dr. Baranyi Tamás

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Baranyi Tamás

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Erdélyi Arnold

Dr. Forgács Zoltán

Harmos Krisztián

Juhász Krisztina

Molnár Géza

Papp László

ifj. Papp László

Pappné Czappán Marianna

Sallai R. Benedek

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	4
1. A terület azonosító adatai	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód	5
1.3. Kiterjedés	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	5
1.4.1. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek	5
1.4.2. A kijelölés alapjául szolgáló fajok	5
1.5. Érintett települések	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások	6
1.7.1. Természetvédelmi kezelési tervek	6
1.7.2. Településrendezési eszközök	6
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	6
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek	6
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	6
1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv	6
1.7.7. Egyéb tervek	6
2. Veszélyeztető tényezők	7
3. Kezelési feladatok meghatározása	10
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	10
3.2. Kezelési javaslatok	11
3.2.1. Élőhelyek kezelése	11
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	31
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	31
3.2.4. Kutatás, monitorozás	32
3.2.5. Mellékletek	32
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	33
3.3.1. Agrártámogatások	33
3.3.2. Pályázatok	36
3.3.3. Egyéb	36
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	36
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	36
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	37
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	37
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	39
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	40
1.1. Környezeti adottságok	40
1.1.1. Éghajlati adottságok	40
1.1.2. Vízrajzi adottságok	40
1.1.3. Talajtani adottságok	41
1.2. Természeti adottságok	41
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	42
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	46
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	47
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	49
1.3. Területhasználat	50
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	50
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	50
1.3.3. Területhasználat és kezelés	50
2. Felhasznált irodalom	53
3. Térképek	54

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Hajdúszováti gyepék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
--------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20092
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	344,78 ha
---------------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő fajok és élőhelyek felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának (Standard Data Form) 2013. október 31-ével frissített változatát vettük alapul.

1.4.1. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek

* kiemelt jelentőségű jelölő élőhely

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
- 6250* - Síksági pannon löszgyepek

1.4.2. A kijelölés alapjául szolgáló fajok

- A tervezési területen nem található kijelölés alapjául szolgáló faj.

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Hajdúszovát

„A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrésztelkekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.”

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

- Országos ökológiai hálózat övezet: a terület teljes egésze az országos ökológiai hálózat részeként magterület övezetben szerepel – kivéve a 05/8 és 06/4b 06/4c 06/4d 06/4f helyrajzi számokat, a 4804 sz. közút (Derecske felé) két oldalán, összesen 9,62 hektáron (2,8%)
- „Ex lege” védett szikes tó: az alábbi hajdúszováti belterületi helyrajzi számok szikes tóként kerültek a 8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató jegyzékébe, védetté nyilvánító jogszabály: 1996. LIII. törvény a természet védelméről

Érintett helyrajzi számok	Terület (ha)
43/11	18,4738
43/2	1,2855
43/3	6,9521
43/4	6,5166
43/5	3,4642

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési tervek

- elfogadott, érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre nem vonatkozik

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Hajdú-Bihar megye területrendezési terve - 13/2010. (IX. 17.) rendelet
- Hajdúszovát község településszerkezeti terve - 762/2010. (XI.10.) határozat
- Hajdúszovát község helyi építési szabályzat - 17/2010. (XI. 11.) rendelet (utoljára módosítva: 14/2013. (XII.21.) rendelet)

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Hajdúhát-Bihari körzet erdőtervezési körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31) ügy. száma: 7007/14/2010, kelt: 2012.december 20. Következő tervezés éve a Hajdúhát-Bihari körzetben: 2020

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- I/3. Hajdú-bihari apróvadas körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)
- VF. Invest Kft. által képviselt Földtulajdonosi Közösség (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-903710-1-3-8) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- Kösely-főcsatorna (Vízterkód: 000156). Kelt: 2014.02.24. (jogosult: Szabó Lajos)

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

- Hortobágy-Berettyó (2-17) vízyűjtő-gazdálkodási terve. Közreadta a TIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015.

1.7.7. Egyéb tervek

- a területen megtalált kifestékű aszat (*Cirsium bracycephalum*) nemzetközi Be-Natur program keretein belül készült, nem hivatalos fajvédelmi terve (Molnár 2013)

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	Gyepterület átalakítása szántóvá	M	2	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A terület gyepeinek széle tagolt, sok helyen szántókkal érintkezik. Az elválasztó vonalas létesítmények, a Kösely általában lehetetlenné teszik az elszántást, vagy felhívják a figyelmet a birtokhatárra. Ahol ilyen terepi jel nincs, ott lokálisan előfordul. A korlátozott hatásterületen az élőhely megsemmisülésével jár.
A03.01	Intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	M	20	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A gyakori és korai kaszálás a kétszikű fajok arányát csökkentti elsősorban versenyképességük rontásával. A dobkasza alkalmazása, és a túl alacsonyra hagyott sarjú közvetlen károsító hatású. A terület keleti részét érinti.
A04.03	Pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	M	40	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A legeltetés lenne az optimális, elmaradása miatt → A03.01 lép fel. A kaszálás sokkal kevésbé diverz gyepi életközösséget tart fenn szikeseken, mint a legeltetés. <i>Úrge (Spermophilus citellus)</i> . Az élőhely beszűkülését eredményezte, a terület nyugati, még legeltetett felére. A rágcsáló a felmagasodott gyepeket és a homogén, kaszált területeket egyaránt kerüli, a legeltetés megszűntével viszont ilyenek maradnak.
E01	Városiasodás, városi környezet, lakóterület	M	30	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A természetmegőrzési terület sok kilométer hosszúságban közvetlenül érintkezik Hajdúszovát belterületével, bizonyos, nagyon értékes részeit az körül is fogja. Ez a közelség általános zavarással jár, melyet a „H” kódcsoporthoz tartozó részletesen. A zavarás jelent bejárkálást, szemtelést, por-, fény- és zajszennyezést egyaránt. Más veszélyeztető tényezők háttérben is ez áll közvetett

				okként.
E03.01	Háztartási hulladék	M	20	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Lásd E01, ez a hatás sorolható még a „H” kódcsoporthoz, mint az ott leírt veszélyeztető tényező-együttes legfontosabb komponense.
E04.01	Mezőgazdasági építmény a tájban	M	20	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A keleti gyepekbe mintegy beékelődő nagy baromfitelep hatása (zaj, bűz, por) lokálisan jelentős. A telep közelében a gyepek zavartabb állapotúak.
E06.01	Egyéb települési, ipari tevékenységek, épület, építmény lebontás	L	2	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A belterület keleti oldalára eső legelőn levő kis telephely, a közút felől. A telep közelében a gyepek zavartabb állapotúak.
H01.05	Felszíni vizek szennyezése, diffúz felszíni szennyezés mezőgazdasági tevékenység miatt	M	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Közvetlenül a Kösely medrét érinti, ami nem jelölő élőhely, de a szennyezés belvizes években a Kösely medréről kiöntéssel kijut a szikes legelőkre. Forrása elsősorban bemosódás a vízgyűjtő agrárterületeiről.
H05.01	Talajszennyezés és szilárd hulladék, lakossági szilárd hulladék	M	20	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Lásd E03.01, változó mértékű, a belterülethez közeledve, ill. annak szomszédságában fokozott. Elsősorban szél által mozgatott, lassan vagy nem bomló kommunális hulladék az egykori, rekultivált lerakó helyén és körülötte.
H06.01.02	Diffúz, vagy állandó zajszennyezés	L	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Lásd E01, elsősorban a zavarásra érzékeny, nem jelölő fajokat érinti. Elsősorban a védett madárfajokat, mint pl. a fokozottan védett piroslábú cankót (<i>Tringa totanus</i>), bíbicet (<i>Vanellus vanellus</i>) a költő években.
I01	Idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	10	<i>Síksági pannon löszgyepek (6250*)</i> , kisebb mértékben <i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Bár a pusztaszil-ültetvény, ami miatt a veszélyeztető tényezővel számolni kell, csak északi irányban érintkezik közvetlenül ilyen gyepekkel. A faj erős

				terjedőképessége azonban óvatosságra ad okot, nagy kiterjedésű ültetvénye a kJT-re nézve nem szerencsés. A terepi tapasztalatok alapján egészen zavartalan löszgyepekben is képes megjelenni és elterjedni, a zavartabbakban méginkább.
J02.02.01	Üledékkotrás, kitermelés	M	40	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> , vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>) élőhelyét, és egyedeket is közvetlenül, a sziki élőhelyeket inkább közvetve érintik a Kösely mederkotrásai (depó, taposási kár és drénhatás).
Kód	A területre kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	Gyepterület átalakítása szántóvá	M	2	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> , 6510. Az elszántás fizikailag semmisíti meg az élőhelyet, de fokozódik a bemosódás stb. is.
D01.02	Autópályák, autótutak, fő- és mellékutak	M	10	Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>), molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>). Mozgásuk során érinti őket, hiszen két közút is metszi a területet (4805 és 4804 számú), utóbbi hosszan, párhuzamosan halad a terület széle közelében.
G05	Folyamatos városiasodás	M	50	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>) E01-ből következően, a zavarás és a kutyák bejárása egyaránt fontos. Ide sorolható esetleg az ürge (<i>Spermophilus citellus</i>) lokális kipusztulása is, lásd még K03.04!
H06.01.02	Diffúz vagy állandó zajszennyezés	L	5	Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>). Kissé (de nem túlságosan) zavarja a megfelelő élőhelyek foglalását.
J03.02.02	Diszperzió akadályozása	H	40	Molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>). Az utak és a természetes akadályt jelentő Kösely a természetmegőrzési területen élő néhány egyeddel eléggé elszigetelt a térség többi reviertartó példányától. Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>). Ma

				már nincs elérhető közelségben másik ürgepopuláció, azok apránként megsemmisültek. Az elszigetelődés valószínűleg fontos szerepet játszott a kipusztulásban néhány éve.
				Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>). A Kösely medre még elég jó folyosóként működik.
K03.04	Ragadozás (predáció)	L	5	Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>). Macska kivitele (juhász által) patkányok és egerek ellen, a KE-5 kezelési egységben. A kivitt egykét állat, a települési házaktól ugyancsak kijáró macskákkal, kóborló kutyákkal együtt (azokat, mint másodlagos hatást tekintetbe véve) az ürgeállományt néhány éve felmorzsolta.
Kód	Jövőbeli valószínűsíthető veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
E01.01	Folyamatos városiasodás	M	30	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A belterület körül egyre inkább fennáll. Növekvő bejárási zavarás, fokozódó zavarás. Növekvő mennyiségű, kedvtelésből tartott kutya, macska, melyekből az előbbiek sétáltatása inkább zavarás, utóbbiak fokozódó jelenléte viszont predációs hatás. Növekvő hulladék-terhelés.
				Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>). Illegális gyűjtése kedvtelési célból többször előfordult.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Hajdúszováti gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

Natura 2000 jelölő faj nincs, de több Natura 2000 II. függelékes, közösségi jelentőségű faj előfordul kisebb állományokban, melyekre ugyancsak tekintettel kell lenni.

A természetvédelmi célállapot és célkitűzések

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása, elsősorban a gyepgazdálkodáshoz köthető intézkedések

révén.

A gyepgazdálkodás tekintetében ezt elsősorban a megfelelő legeltetés, a szolonyec szikes rétek esetében pedig a kíméletes kaszálási gyakorlat tudja biztosítani.

Vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a jelenlegi kotrási gyakorlat átalakítása, szakaszolása és ritkábbá tétele szolgálja.

A fenti intézkedések a nem jelölő, de közösségi jelentőségű fajok – kishévízű aszat (*Cirsium brachycephalum*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), ürge (*Spermophilus citellus*) és molnárgörény (*Mustela eversmannii*) – megőrzését, hosszabb távon pedig állományuk megerősítését segítik. A jelenleg tapasztalható elszigetelődést az élőhelyfoltok közötti jobb összeköttetéssel, ökológiai folyosók biztosításával lehet ellensúlyozni.

A művelési ágakat és területhasználatot a közösségi jelentőségű területté nyilvánítás kori állapothoz kell közelíteni, ami elsősorban visszagyepesítést jelentene.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhely-rekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhely-rekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírás-javaslatokra csak utalást tesz.

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében 19 darab ún. kezelési egységet (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket,

melyeket a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasunk, illetve az élőhely-fejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

A kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Hajdúszovát közigazgatási területén belülré esik.

1. táblázat Kimutatás a fenntartási terv egyes kezelési egységein belül eső, érintett helyrajzi számokról és MePAR blokkokról

Kezelési egység azonosítója	Érintett hrsz-ok	Érintett MePAR blokkok
KE-1	0106/8, 0106/9, 0106/10, 0107/1, 0107/2, 0109/5, 0109/6, 0109/7, 0109/8, 0110/1, 0110/2, 0110/5, belterület	LEV18-A-11, L1H78-Q-11, L20U8-V-11, L2AE8-T-11, L3P78-1-11
KE-2	Belterület	LEYM8-2-11, LFF-18-X-11, LFCKM8-9-11, LFAE8-7-11
KE-3	Belterület	L40U8-X-11
KE-4	Belterület	L3378-D-11
KE-5	Belterület	LFAE8-7-11
KE-6	Belterület	L3KM8-9-11
KE-7	Belterület	LF0, L1F18-H11
KE-8	Belterület	LEYM8-2-11
KE-9	Belterület	LF0
KE-10	Belterület	LF0U8-9-11, LEYM8-2-11
KE-11	Belterület, 0165/2	LEYM8-2-11
KE-12	05/8, 06/4	LE978-X-11, L45M8-W-11
KE-13	0164/1b, d, 0165/1a-f, 0165/2a-b	LEXE8-T-11, LEYM8-2-11, L2H78-R-11, L3RM8-H-11
KE-14	Belterület, 05/8	LE978-X-11
KE-15	0165/1a, 0166/1a-d	LF4E8-1-11
KE-16	0164/2b, c, 0164/3b, d, 0164/4b, c, 0164/5b, c, f	LF4E8-1-11, LF218-J-11
KE-17	0168, 0169/a-d	L3978-L-11
KE-18	0169/a, f, j	L2TU8-P-11, L3978-L11
KE-19	0173/2, 0173/6b, c, f	L3F18-K11

Önkéntesen vállalható előírások a teljes területre vonatkozóan

Kód	Gyep és füves területekre vonatkozó előírások
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett.
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY73	Kaszálás június 30. után lehetséges.
GY92	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.

GY98 A kaszálatlan területet kaszálásonként más helyen kell kialakítani.

Kód Vadgazdálkodási előírások

VA03 A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

KE-1 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** A kjTT legnyugatibb része, a Kösely nádassal benőtt medre (közepén belvízcsatornával), keleti irányban a 4805 sz. közútig.

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

(3) **Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok**

A nádas kisebb hányadát kellene aratni, mint ami a mostani gyakorlat, nagyobb avas foltok meghagyásával.

(4) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok

V47 December 15. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével.

V50 A nádas minimum 20-30 %-át nem szabad learatni.

V53 A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező, és a hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.

(5) **Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok**

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós javaslatként merül fel a belvizes csatorna lecsapoló szerepe helyett a nádas meder belvíztározó funkciójának erősítése, ami a csatornakotrások ritkításán, 1 kilométeres szakaszolásán túl annak teljes felhagyásáig terjedhet.

(6) **Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat**

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolt.

(7) **Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok**

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) **Kezelési javaslatok indoklása**

A Kösely déli partján egy háttas legelőterület (Köz-legelő, Gerenda-hát) volt, melyet azóta elszántottak. Valószínűleg fontos ürge (*Spermophilus citellus*) élőhely lehetett fénykorában, és a kjKTT-n belül eső, Köselymenti másik háttas legelő (Rózsás-végi-legelő), egy populációt alkothatott. E gyep megsemmisülése már önmagában veszélyeztette a kjKTT-n belüli állomány hosszú távú jövőjét.

Ma egy nagy kiterjedésű, rendszeresen aratott nádas, melynek természeti értékei ma is jelentősek, a közösségi jelentőségű fajokon – vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*) – túlmenően például nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*). További avas nád- és gyékényfoltok még érzékenyebb fajok megtelepedését is lehetővé tennék, mint amilyen például a sitke (*Acrocephalus melanopogon*).

A középén vezető belvizes csatorna e funkciójának javasolt mérséklése tartósabb, rendszeresebb vízborítást biztosítana, ami az amúgy is értékes herpeto-fauna számára lenne kedvező hosszú-, de akár már rövidtávon is.

KE-2 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** Nádas terület a Kösely medrének a folytatásában, a KE-1-től keleti irányban, a belterületen.

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

(3) **Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok**

A nádaratás során, nagyobb avas foltok meghagyása lenne javasolt.

(4) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok

V08   Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével.

V47   December 15. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével.

V50   A nádas minimum 20-30 %-át nem szabad learatni.

V53   A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező, és a hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.

(5) **Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok**

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós javaslatként merül fel a belvizes csatorna lecsapoló szerepe helyett a nádas meder belvíztározó funkciójának erősítése, ami a csatornakotrások ritkításán, 1 kilométeres szakaszolásán túl annak teljes felhagyásáig terjedhet.

(6) **Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat**

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolt.

(7) **Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok**

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Kevésbé összefüggő és kisebb természetességű, mint KE-1, de jellegében hasonló. A Kösely déli mellékáig, és keleti irányban a 4804 sz. közútig tart, mely irányban elvékonyodik, a meder egyre inkább rétnövényzetű. Ma egy nagy kiterjedésű, rendszeresen aratott nádas, melynek természeti értékei ma is jelentősek, a közösségi jelentőségű fajokon – vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*) – túlmenően például nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*). További avas nád- és gyékényfoltok még érzékenyebb fajok megtelepedését is lehetővé tennék, mint amilyen például a sitke (*Acrocephalus melanopogon*).

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Kösely és a Rózsás-végi-legelő által bezárt, magasabb fekvésű zártkert (Varga-kert).

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: T9 – Kiskertek
- érintett erdőrészlet: Hajdúszovát 23/C

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kíméletes, a vegyszerektől lehetőség szerint tartózkodó kertészeti módszerek preferálása. A még használt birtokokon célszerű lenne biogazdálkodást honosítani.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok

SZ26   Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhely-fejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolt.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Kezelési egységben ésszerű, ellenőrzött minőségű és kialakítású madárodúk kihelyezése.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Az idős zártkertekben több rovarkülönlegesség utolsó túlélő populációi élnek országshoz. Ezek egyik tipikus darabja a Varga-kert, ahol máig ismertek ilyen eltűnő fajok, mint például a látványos nagy pávaszem (*Saturnia pyri*).

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: egyezik az 1998-ban felmért szikes tóval (ex lege védelem)

Mintegy 4-5 ha nem nádas jellegű, rövidebb fűvű (rét vagy kopáros) terület, nádfoltokkal tarkítva, és ritkás nádas, iszapfelszínekkel. A területről az ürge (*Spermophilus citellus*) kipusztult.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
F4 - Üde mézpázsitos szikfokok
OB - Jellegtelen üde gyepek
T9 - Kiskertek
- Natura 2000 élőhely: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
- érintett erdőrészlet: Hajdúszovát 23/C

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területén célszerű lenne legeltetés.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A védett természeti területeken (ex lege védett szikes tó!) kötelező, a gazdálkodás-területkezelés során betartandó előírások köre az 1996. évi, természetvédelemről szóló LIII. Törvény 31-35. §-a alkalmazásában.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok

V08	Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetéses állattartás segítségével.
V47	December 15. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével.
V51	A nádas minimum 30-40 %-át nem szabad learatni.
V53	A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező, és a hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan célszerű lenne legeltetéses úton a nádas és gyomos-üde réti növényzet megnyitása legeltetéssel. A Köselybe torkolló árok részleges beföldelése, töltésének felhasználásával a vízjárását közelítené a természeteshez. A két beavatkozás eredményeképpen a szikes tó jelleg vélhetően erősödne: tartósabb vízborítások, nyíltabb vegetáció).

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolt.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

A vízgazdálkodás során a Kösely medrének fenntartása lehetőleg kíméletesen történjen, szakaszolt csatorna-kotrással. Általában nem kívánatos a vízelvezetés, és a területen átvezető kisebb árok karbantartása.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A két javasolt élőhely-rekonstrukciós beavatkozás eredményeképpen a szikes tó jelleg vélhetően erősödne: tartósabb vízborítások és nyíltabb vegetáció lenne jellemző. Ez a növényzetre is előnyös, amelyben olyan ritkább fajok említhetők, mint a csutaksás (*Carex secalina*). Fészkelőhelye az elmúlt évtizedekben a gólyatöcsnek (*Himantopus himantopus*), költött még például sárszalonka (*Gallinago gallinago*) is, a korábban legeltebb réti növényzetben.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Rózsás-végi-legelő teljes területe. A Kösely, mellékága, a Varga-kert és a Köselyen túli belterület által bezárt, változó térszínű birkalegelő. A KJKTT egyik legfontosabb területrésze, természetvédelmi szempontból legértékesebb kezelési egysége még akkor is, ha az ürge (*Spermophilus citellus*) már kipusztult róla.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: F1a - Ürmöspuszták
F1b - Cickórós puszták
F2 - Szikes rétek
F5 - Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete
OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- Natura 2000 élőhelyek: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
6250 - Síksági pannon löszgyepek

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területén természetvédelmi szempontból a legeltetés és a kaszálás egyaránt támogatható.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Körület a Natura 2000 területeken kötelező, a gazdálkodás-területkezelés során betartandó előírások sora tartalmazza a 269/2007. (X. 18.) Korm. r. (a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól) 3-5. §-a alkalmazásában.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

<u>Kód</u>	<u>Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok</u>
GY43	A legeltetési sűrűség 0,6-1,0 ÁE/ha.
GY80	A gyeplet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY94	10-15 % kaszátlan terület meghagyása parcellánként.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhely-fejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) *Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok*

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) *Kezelési javaslatok indoklása*

A két legelőterület közül ez a jobb gyephozamú, ami alátámasztja a legeltetési sűrűség viszonylag magas értékét. A rétek kaszálóként hasznosíthatók, a réti fajok számára biztosít menedéket a vágatlanul hagyott folt.

KE-6 kezelési egység

(1) *Meghatározása:* A kis kiterjedésű kezelési egység a 4804 sz. közút nyugati oldalán levő Kösely-meder szakasz, a meder középvonalától délre, sikertelen, bakhátas erdőtelepítéssel, de már beállt, gyommentes sziki réti növényzettel. A rét mérsékeltenszombékosodik, ami egyébként a kjKTT más rétjein kevésbé jellemző.

(2) *Érintettség vizsgálata*

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: F2 - Szikes rétek
- Natura 2000 élőhely: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) *Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok*

A kezelési egység területén természetvédelmi szempontból a jelenlegi kaszálás támogatható.

(4) *Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok*

a) *Kötelezően betartandó előírások*

Körüket a Natura 2000 területeken kötelező, a gazdálkodás-területkezelés során betartandó előírások sora tartalmazza a 269/2007. (X. 18.) Korm. r. (a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól) 3-5. §-a alkalmazásában.

b) *Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok*

Kód   Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok

GY95   15-20 % kaszátlan terület meghagyása parcellánként.

(Megjegyzés: 50 %-uk a kaszált parcella szélén lehet, de a többi a kaszált rész közepén legyen, sáv, vagy folt formájában)

(5) *Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok*

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhely-fejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat*

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) *Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok*

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) *Kezelési javaslatok indoklása*

A rét kaszálóként hasznosítható, a réti fajok számára biztosít menedéket a vágatlanul hagyott folt.

KE-7 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** Pusztaszil (*Ulmus pumila*) változó korú ültetvényei a belterülettől keletre. Egyébként is igen zavart, szemetes, bár széles nyiladékokban (különösen légvezetéknel) Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC) tarkítják. Északra, a focipálya környéke már szép, cickafarkos sziki legelő (*Achilleo-Festucetum pseudovinae* - F1b) ugyancsak a kJT-n belül.

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: F1b - Cickórós puszta
OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
S3 - Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők
- Natura 2000 élőhely: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (néhány tized ha)
- érintett erdőrészek: Hajdúszovát 23/A, 23/B

(3) **Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok**

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz köthető általános javaslat nem merül fel.

(4) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) Kötelezően betartandó előírások

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet.
- A Hajdúhát-Bihari erdészeti tervezési körzet erdőterve

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz köthető önkéntes előírás-javaslat nem merül fel.

(5) **Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok**

A kezelési egység inváziós jellegű idegenhonos faj ültetvénye. Hosszú távú jelenléte a térségben nem kívánatos. eltávolítása utána területén a gyepterület rekonstrukciója javasolt.

(6) **Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat**

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) **Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok**

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) **Kezelési javaslatok indoklása**

A pusztaszil (*Ulmus pumila*) terjeszkedő hajlama a még meglévő löszgyep-maradványokat veszélyezteti. Általában nem kívánatos fa, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen pedig különösen nem az.

KE-8 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** Rekultivált hulladéklerakó a belterülettől keletre.

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: S3 - Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők
U4 - Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók
- Natura 2000 élőhely: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (néhány tized ha)
- érintett erdőrészek: Hajdúszovát 23/C

(3) **Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok**

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz köthető általános javaslat nem merül fel.

(4) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) Kötelezően betartandó előírások

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet.
- A Hajdúhát-Bihari erdészeti tervezési körzet erdőterve

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
SZ52	Szántó füves élőhellyé alakítása gyeptelepítéssel.

(5) **Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok**

A terület csak részben rendezett, veresnadrág csenkessel (*Festuca pseudovina*) lenne célszerű visszagyepesíteni. A csenkesz (*Festuca pseudovina*) vetése a végleges tereprendezés hatékony eszköze lehet, fenntartása kaszálással vagy legeltetéssel csak akkor jöhet szóba, ha környezetvédelmi szempontból nem aggályos az itt termő fű etetése. A pusztaszil (*Ulmus pumila*) esetleges terjeszkedése esetén védekezni kell.

(6) **Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat**

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható. Az eddig telepített néhány csemete pusztulóban van.

(7) **Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok**

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) **Kezelési javaslatok indoklása**

A kezelési egységben lévő rekultivált hulladéklerakó indokolja a terület önálló kezelését. A rekultiváció után visszamaradt, csupasz talajfelszínnek kezelése hasonló a szántókéhoz gyepesítés terén, ezért a (4) pontba a szántókhoz kötődő kezelési javaslat került. A gyeptelepítés ökológiai folyosó funkciót képes adni a kezelési egységnek. A pusztaszil (*Ulmus pumila*) terjeszkedő hajlama a még meglévő löszgyep-maradványokat veszélyezteti. Általában nem kívánatos fa, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen pedig különösen nem az.

KE-9 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** A pusztaszil (*Ulmus pumila*) ültetvénytől keletre eső, részben gyomos, részben benádasodott, már régen felhagyott kubikgödrök.

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
U4 - Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók

(3) **Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok**

A meglévő avas nádasok, gyékényesek megtartása, esetleg foltokban történő vágása, például tűzvédelmi okokból maximum 1-2 hektáron. A pusztaszil (*Ulmus pumila*) feltételes terjeszkedése esetén irtandó a jövőben.

(4) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) **Kötelezően betartandó előírások**

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) **Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok**

Kód   Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok

V51   A nádas minimum 30-40 %-át nem szabad learatni.

(5) **Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok**

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhely-fejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) **Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat**

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) **Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok**

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) **Kezelési javaslatok indoklása**

Az avas nádasok jó fészkelő helyekké válhatnak, az egyenetlen talajon nem művelik a területet, így zavartalansága vonzó lehet a nádasokat kedvelő madárfajok számára.

KE-10 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** A KE-6-9 kezelési egységektől délre eső, vélhetően legeltetés híján elnádasodott terület, melyet nem vagy csak alig arattak.

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

(3) **Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok**

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz köthető általános javaslat nem merül fel.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

<u>Kód</u>	<u>Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok</u>
V46	December 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével.
V51	A nádas minimum 30-40 %-át nem szabad learatni.
V53	A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező, és a hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhely-fejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Az avas nádasok jó fészkelő helyekké válhatnak, az egyenetlen talajon nem művelik a területet, így zavartalansága vonzó lehet a nádasokat kedvelő madárfajok számára.

KE-II kezelési egység

(1) Meghatározása: A belterülettől keletre eső, padkás sziki legelő (Csürhe-járás). Nyugati peremének magas, 1 m-es tereplépcsője – ahol az még természetes – önmagában geomorfológiai érték, miképp a markáns szikerek, éles peremű szikpadkák is azok. Alapvetően birkával, kisebb mértékben marhával legelt terület.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- F1a - Ürmöspuszták
- F1b - Cickóros puszták
- F2 - Szikes rétek
- F4 - Üde mézpázsitos szikfokok
- U4 - Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók
- U7 - Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödörök, mesterséges löszfalak
- RA - Óshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
- Natura 2000 élőhely: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (a kJKT legértékesebb foltja ennek az élőhelynek a tekintetében)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területén természetvédelmi szempontból a jelenlegi legeltetés támogatható.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Körüket a Natura 2000 területeken kötelező, a gazdálkodás-területkezelés során betartandó előírások sora tartalmazza a 269/2007. (X. 18.) Korm. r. (a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól) 3-5. §-a alkalmazásában.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok

GY43   A legeltetési sűrűség 0,6-1,0 ÁE/ha.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhely-fejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A legeltetési sűrűség javasolt, viszonylag magas értékét a kopár, padkás legelő állapot hosszú távú fenntartása indokolja. Ez az élőhelye a legtöbb ritka, és védendő szolonyec sziki specialista fajnak.

KE-12 kezelési egység

(1) Meghatározása: A 4804 sz. közút déli oldalára eső, szántó terület.

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz köthető általános javaslat nem merül fel.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz köthető önkéntes előírás-javaslat nem merül fel.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhely-fejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységben jelenleg folytatott gazdálkodás módszerét és intenzitását elfogadhatónak tartjuk, erre vonatkozó javaslat megfogalmazását nem tartjuk szükségesnek

KE-13 kezelési egység

(1) Meghatározása: A belterülettől keletre, a Kösely mentén húzódó tájidegen lombosfa – például fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) – ültetvények, maga a Kösely és északi oldalán, jórészt aratatlan nádasok és sziki rétek.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- F2 - Szikes rétek
- S3 - Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők
- Natura 2000 élőhely: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
- érintett erdőrészek: Hajdúszovát 1/A, 37/A

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz köthető általános javaslat nem merül fel.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyepterületekre vonatkozóan:

Körüket a Natura 2000 területeken kötelező, a gazdálkodás-területkezelés során betartandó előírások sora tartalmazza a 269/2007. (X. 18.) Korm. r. (a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól) 3-5. §-a alkalmazásában.

Erdőterületekre vonatkozóan:

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet.
- A Hajdúhát-Bihari erdészeti tervezési körzet erdőterve

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   **Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok**

GY80   A gyeget évente csak egyszer lehet kaszálni.

GY95   15-20 % kaszátlan terület meghagyása parcellánként.

<u>Kód</u>	<u>Nádas, gyékényes területekre vonatkozó előírás-javaslatok</u>
V51	A nádas minimum 30-40 %-át nem szabad learatni.
V53	A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező, és a hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.

Kód   Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
A kezelési egység erdőterületeire vonatkozóan gazdálkodáshoz köthető önkéntes előírás-javaslat nem merül fel.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós javaslatként merül fel a belvizes csatorna lecsapoló szerepe helyett a nádas meder belvíztározó funkciójának erősítése, ami a csatornakotrások ritkításán, 1 kilométeres szakaszolásán túl annak teljes felhagyásáig terjedhet.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén további erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Lásd az élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok során leírtakat. Ezen túlmenően, a pusztaszil (*Ulmus pumila*) terjeszkedő hajlama érintheti ezt a blokkot, ami fokozott figyelmet igényel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Mint emberi tevékenységgel kevésbé zavart terület, a zavarásérzékenyebb fajok – például a bölömbika (*Botaurus stellaris*) – menedéke ma is. Költő- és szaporodóhelyek állapotának javítását célozzák a fentebb leírt javaslatok.

KE-14 kezelési egység

(1) Meghatározása: A 4804 sz. közút déli oldalára eső, kaszálóként hasznosított gyepterület.

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek ÁNER-kódja: F1b - Cickóros puszták
- Natura 2000 élőhely: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan természetvédelmi szempontból annak állapotát javítaná, ha legeltetés folyna rajta.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Körület a Natura 2000 területeken kötelező, a gazdálkodás-területkezelés során betartandó előírások sora tartalmazza a 269/2007. (X. 18.) Korm. r. (a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól) 3-5. §-a alkalmazásában.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

<u>Kód</u>	<u>Gyep területekre vonatkozó előírás-javaslatok</u>
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY94	10-15 % kaszátlan terület meghagyása parcellánként.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhely-fejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kaszáló kis kiterjedése és egyoldalú használata miatt természetvédelmi szempontból kevésbé értékes része a kJT-nek, állapotát javítaná, ha legeltetés (pl. juhval) folyna rajta, van is a közelben juhhodály.

KE-15 kezelési egység

(1) Meghatározása: A régi Kösely-meder (KE-13) és a 4804 sz. között elhelyezkedő egykori legelőterület, melyet azonban időközben elszántottak.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: T6 - Extenzív szántók

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslat nem merül fel.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Szántó területekre vonatkozó előírás-javaslatok

SZ67 Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A gyepesítés után a kezelési egységben javasolt korábbi ürge (*Spermophilus citellus*) élőhely rekonstrukciója.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A gyepek korábbi megsemmisülése valószínűleg itt is károsan hatott az ürge (*Spermophilus citellus*) fennmaradási esélyeire (lásd még a KE-1-nél leírtakat!). Így a visszagyepesítés (öshonos fűfajokkal) és legeltetésbe vonás egyrészt újra összekapcsolná a KJT ma elkülönült keleti és nyugati gyepeit (ökológiai folyosó funkció), másrészt lehetőséget teremthetne hosszú távon az ürge (*Spermophilus citellus*) visszatelepítésére alkalmas körülmények kialakítására.

KE-16 kezelési egység

(1) Meghatározása: A régi Kösely-meder, és annak északi, jobb partja tartozik ide, nyárültetvényekkel, akácokkal, és a Kösely mentén jellemző kaszálórétekkel. A terület északkeleti sarka.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNER-kódja: B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- F2 - Szikes rétek
- S1 - Akácültetvények
- S3 - Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők
- Natura 2000 élőhely: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
- érintett erdőrészek: Hajdúszovát 36/A, 36/B, 36/C

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslat nem merül fel.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Körület a Natura 2000 területeken kötelező, a gazdálkodás-területkezelés során betartandó előírások sora tartalmazza a 269/2007. (X. 18.) Korm. r. (a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól) 3-5. §-a alkalmazásában.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Gyep területekre vonatkozó előírás-javaslatok

GY94   10-15 % kaszátlan terület meghagyása parcellánként.

V06   A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás.

V07   A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.

E18   A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós javaslatként merül fel a belvizes csatorna lecsapoló szerepe helyett a nádas meder belvíztározó funkciójának erősítése, ami a csatornakotrások ritkításán, 1 kilométeres szakaszolásán túl annak teljes felhagyásáig terjedhet.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén további erdőtelepítés nem javasolható. A Kösely partján néhány nagy méretű ültetett fa áll, ezek esetleg dendrológiai értéket hordoznak és kíméletet érdemelnek.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Mint emberi tevékenységgel kevésbé zavart terület, a zavarásérzékenyebb fajok menedéke ma is. Költő- és szaporodóhelyek állapotának javítását célozzák a fentebb leírt javaslatok.

KE-17 kezelési egység

(1) Meghatározása: KE-16 déli szomszédja a régi Kösely bal (déli) partján. A medret akácok kísérik elsősorban. A kjTT legértékesebb, helyenként zombékos sziki rétjei vannak itt, és itt fordul elő a kiséfészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) 2013-ban több ezresnek becsült állománya is. Szikfoki növényzet is található a kezelési egység területén, feltűnő, hogy a változatos sziki vegetáció lankás partokkal jár együtt, a Csürhe-járásra (KE-11) jellemző markáns, padkás formák itt kevésbé jellemzőek. Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), foltokban a jobb löszgyepek kb. fele is itt fordul elő.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
F1a - Ürmöspuszták
F1b - Cickóros puszták
F2 - Szikes rétek
F4 - Üde mézpzásitos szikfokok
OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
S1 - Akácültetvények
S3 - Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők
RA - Óshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
U8 - Folyóvizek
- Natura 2000 élőhely: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
6250 - Síksági pannon löszgyepek

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területén természetvédelmi szempontból a jelenlegi kaszálás támogatható.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Körüket a Natura 2000 területeken kötelező, a gazdálkodás-területkezelés során betartandó előírások sora tartalmazza a 269/2007. (X. 18.) Korm. r. (a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól) 3-5. §-a alkalmazásában.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

<u>Kód</u>	<u>Gyep területekre vonatkozó előírás-javaslatok</u>
GY80	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY97	A parcella maximum 50 %-a hasznosítható kaszálással.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós javaslatként merül fel a belvizes csatorna lecsapoló szerepe helyett a nádas meder belvíztározó funkciójának erősítése, ami a csatornakotrások ritkításán, 1 kilométeres szakaszolásán túl annak teljes felhagyásáig terjedhet.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén további erdőtelepítés nem javasolható. A Kösely partján néhány nagyméretű ültetett fa áll, ezek esetleg dendrológiai értéket hordoznak és kíméletet érdemelnek.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kaszálásból leginkább a kezelési egység déli részén levő mélyebb fekvésű területet szükséges kihagyni, ahol amúgy sem szokták kaszálni, mert tartósabb vízborítású terület, részben zsombékos is. Ez a kezelési egység legértékesebb élőhelye mind botanikai, mind zoológiai szempontból.

KE-18 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kjKTT érdemi északkeleti sarka, a KE-16 egységgel, a baromfiteleptől északra. A KE-17-nél egyhangúbb, és korábban már néhányszor trágyázott terület, de a vegetáció nagy része szikes rétbe sorolható. Keleti felét korábban felszántották.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- F1a - Ürmöspuszták
- F1b - Cickórós puszták
- F2 - Szikes rétek
- F4 - Üde mézpázsitos szikfokok
- OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyeppek
- S1 - Akácültetvények
- S3 - Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők
- RA - Óshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
- U8 - Folyóvizek
- Natura 2000 élőhely: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
- 6250 - Síksági pannon löszyepek

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területén természetvédelmi szempontból a jelenlegi kaszálás támogatható.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Körüket a Natura 2000 területeken kötelező, a gazdálkodás-területkezelés során betartandó előírások sora tartalmazza a 269/2007. (X. 18.) Korm. r. (a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól) 3-5. §-a alkalmazásában.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

<u>Kód</u>	<u>Gyep területekre vonatkozó előírás-javaslatok</u>
GY94	10-15 % kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területén néhol megtalálhatóak régi elszántások, amelyeknél gyeptelepítés javasolható, mint élőhely-rekonstrukció.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A közepesen értékes szikes réteken hosszú távon elegendő lehet a minimálisan javasolt előírás betartása.

KE-19 kezelési egység

(1) Meghatározása: A KE18 kezelési egység déli szomszédja, a baromfiteleptől délre. A KE-17-nél egyhangúbb, és korábban már néhányszor trágyázott terület, a vegetáció nagy része szikes rétbbe kevésbé sorolható. Helyenként viszont kiterjedt, szép sziki őszirózsás (*Aster tripolium*) szikfokok tarkítják.

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- F1a - Ürmöspuszták
- F4 - Üde mézpázsitos szikfokok
- OB - Jellegtelen üde gyepek
- OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- Natura 2000 élőhely: 1530 - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területén természetvédelmi szempontból a jelenlegi kaszálás támogatható.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Körüket a Natura 2000 területeken kötelező, a gazdálkodás-területkezelés során betartandó előírások sora tartalmazza a 269/2007. (X. 18.) Korm. r. (a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól) 3-5. §-a alkalmazásában.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

<u>Kód</u>	<u>Gyep területekre vonatkozó előírás-javaslatok</u>
GY94	10-15 % kaszátlan terület meghagyása parcellánként.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területén sok a régi elszántás, amelyeknél a gyeptelepítés, mint élőhely-rekonstrukció javasolható.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Az értékesebb sziki növényzet érdekében, hosszú távon elegendő lehet a minimálisan javasolt előírás betartása.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A területen a művelési ágakat és a területhasználatot a helyi védetté nyilvánítás idején jellemző állapothoz kellene közelíteni. Visszagyepesítésekre lenne szükség, a KE-15, KE-18 és KE-19 esetében a kezelési egységeknél már szó esett ezek szükségességéről.

Kedvező lenne, ha kaszálás helyett legeltetéses állattartás kerülne előtérbe a jelenleg alapvetően kaszált, keleti kezelési egységeken (KE-16 – KE-19), és az esetleges visszagyepesítést követően a KE15-ön is. Ez a pannon szikes jelölő élőhely általános állapotát javítaná elsősorban.

A Kösely középső árka további mélyítésének megakadályozása a meder nádasára és a parti, szikes mocsári élőhelyekre lenne kedvező hatású. Optimális lenne egy vagy két záró műtárgy létesítése, a Hajdúszovát-Földesi (4905 számú) közútnál és a vizsgálati terület nyugati végénél.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló, jelölő és a kijelölés alapjául nem szolgáló de közösségi jelentőségű fajok érdekében javasolt fajvédelmi intézkedések.

A **kisfészku aszat** (*Cirsium brachycephalum*) védelme érdekében a legfontosabb a terület vízállapotának fenntartása.

A **dunai tarajosgöte** (*Triturus dobrogicus*), a **vöröshasú unka** (*Bombina bombina*) és a jelentős állományú **mocsári teknős** (*Emys orbicularis*) védelme érdekében a Kösely mederben vezető csatorna kotrásának szakaszolása a hidrobiológiai értékek megőrzésének elsődleges eszköze. Fontos a szikes gyepi élőhelyek megőrzése, természetességi állapotuk javítása (megfelelő intenzitású legeltetés, inváziós fajok visszaszorítása). Indokolt környezetkímélő szántóföldi gazdálkodás folytatása a terület táji környezetében.

Az **ürge** (*Spermophilus citellus*) érdekében visszatelepítésre lenne szükség, mivel a faj itteni populációjának mérete oly mértékben lecsökkent (kipusztult), továbbá a legközelebbi

előfordulási területekről is gátolt a diszperziója a nagykiterjedésű, intenzíven művelt szántóterületek közbeékelődése miatt.

A **molnárgörény** (*Mustela eversmannii*) a felméréskor nem került elő, de a jó potenciális élőhelye, a Csürhe járás optimális legeltetéses hasznosítása esetén várható időszakos, sőt állandó megtelepedése.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Kutatás

A terület faunisztikai értelemben méltó arra, hogy legalább a költőmadár faunájának ritkább tagjait – például a kezelési egységeknél említett bölömbika (*Botaurus stellaris*), valamint a piros lábú cankó (*Tringa totanus*) jelenlétét – évről évre felmérjék, de legalább egy aszályos és egy kimondottan belvizes évben, a várható eltérések miatt.

Monitorozás

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) egyik mintavételi területe sem esik ide, monitorozás jelenleg nem zajlik.

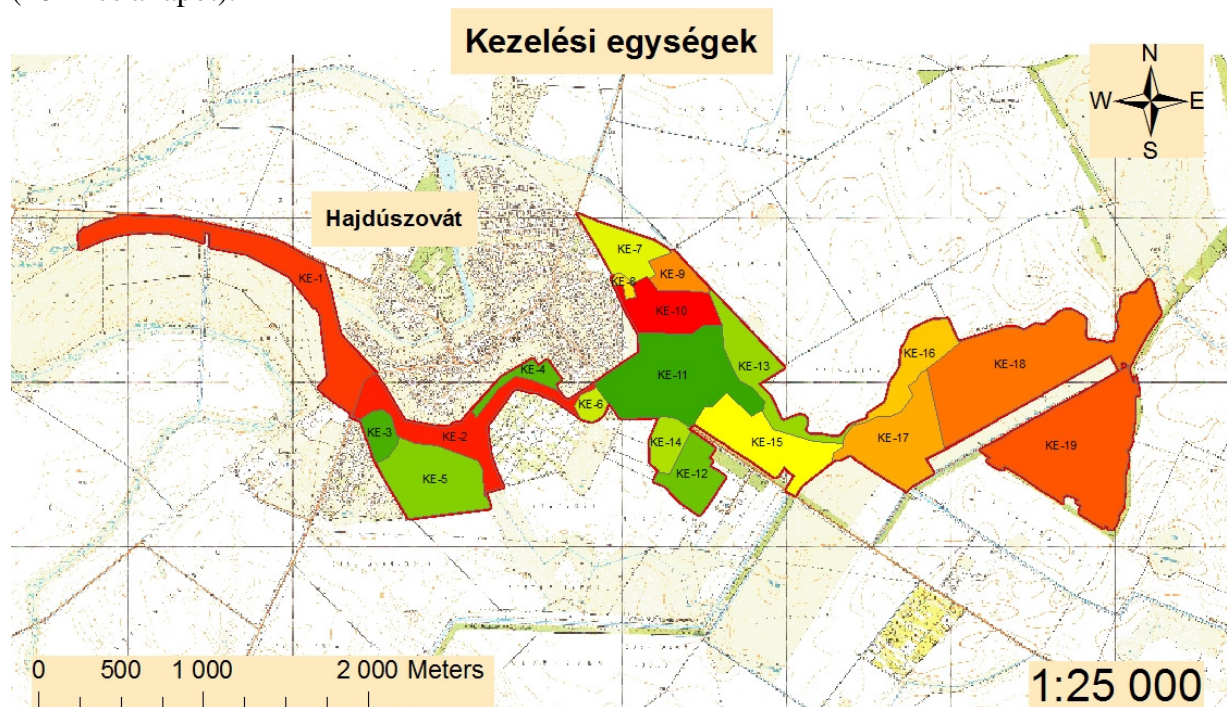
1998-ban alapállapot-felmérés készült a szikes tóról, lásd a KE-4-nél leírtakat.

A jövőben a közösségi jelölő élőhelyek kiterjedését és természetességének változását mindenféleképpen célszerű nyomon követni, a fenntartási terv jelenlegi felülvizsgálati ciklusa (7 év) szerint, mely optimálisnak tűnik az adott feladathoz.

Javasoljuk a területen a kiscsészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) állományának felmérését, és alakulásának évenként nyomon követését.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2014-es állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Hajdúszováti gyepek (HUHN20092) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül országos jelentőségű védett természeti terület a szikes tóként oltalmat élvező „ex lege” védett terület, melyekre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik.

Ezen túl a terület egyes részei az országos ökológiai hálózat magterület övezetének részei is egyben (ld. 1.6. fejezet).

A terület 92,42%-a magántulajdon, 4,05%-a állami, 3,48%-a önkormányzati tulajdon valamint 0,05%-ban korlátolt felelősségű társaság tulajdona. A magántulajdonú területek több tulajdonos között oszlanak meg. Ugyanakkor a nagyon sok tulajdonos által érintett osztatlan közös tulajdon a területen nem jellemző.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Hajdúszováti gyepek Natura 2000 területe az alábbi azonosítóval jelzett fizikai blokkokban található. A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 75 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT
LEV18-A-11	8,0	0,00	-
L1H78-Q-11	9,36	0,00	-
L2AE8-T-11	10,85	0,00	-
L20U8-V-11	5,72	0,00	-
L3P78-1-11	9,66	0,00	-
LFAE8-7-11	30,69	27,82	-
L40U8-X-11	5,1	0,00	-
LFF18-X-11	2,18	0,00	-
LF6U8-H-11	8,05	6,23	-
LFCM8-F-11	7,48	6,81	-
L3KM8-9-11	5,76	4,0	-
LEYM8-2-11	54,37	49,98	-
LE978-X-11	66,2	64,33	-
L45M8-W-11	43,27	29,82	-
LF0U8-9-11	15,98	13,84	-
L1F18-H-11	7,96	0,00	-
LEXE8-T-11	8,72	8,21	-
L3RM8-H-11	18,1	12,08	-
L3978-L-11	37,23	34,28	-

LF218-J-11	11,1	6,93	-
LF4E8-1-11	0,5	0,00	-
L3F18-K-11	55,47	47,02	-
L2TU8-P-11	34,33	33,09	-
L24E8-L-11	6,99	6,5	-

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul feleljen meg a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszernek.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetőek igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Jelenleg a gyepek esetében a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. kötelező érvényű előírásai határozzák meg, a gazdálkodás alapjait. Javasolható a jelenlegi szabályozás módosításával a természetvédelmi érdekek érvényesítése a következő módokon:

- Egyértelműen ellentétesek természetvédelmi érdekekkel a legeltetés esetére kötelezően előírt tisztító kaszálások, és a kaszálás esetére előírt, legalább évi kétszeri kaszálás. Mindkettő fajszegény (nagy pázsitfű-borítású), bár agrotechnikai szempontból ápoltnak tűnő kaszálók kialakulását eredményezi.
- A kaszátlanul maradó terület kijelölésénél általában a parcella szélét javasolják, az ellenőrizhetőség és a tényleges hatásosság azonban ezt nem indokolja, legalább ilyen létjogosultsága van a parcella közepi lábbon hagyott növényzetnek is.
- A javasolt változtatás: mind az extenzív, mind az ökológiai legeltetés esetén a kaszálás kötelező voltának eltörlése, az extenzív és ökológiai kaszálás esetén az évi kétszeri kaszálás tiltása, kivéve, ha egyeztetés történik a tervezési terület természetvédelmi kezelőjével, az illetékes nemzeti park igazgatósággal.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz. Mivel ezek a területek nem támogatható területek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban sosem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet csak akkor szüntethető meg, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia, egyfajta funkcionális ökológiai hálózat biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti probléma megoldása lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóvá válnának, ezáltal nem lennének teljesen „haszontalanok” a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességgű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

Az elsősorban pályázati forrásból (KEHOP, LIFE) finanszírozható projektek indítására vagy abban való részvételre nyílna lehetőség leginkább. Mind a 1530, mind a 6250 élőhelytípus kiemelt közösségi jelentőségű, ami LIFE programban magasabb, 75%-os uniós társfinanszírozást tesz lehetővé.

3.3.3. Egyéb

Szemétszedés a belterület szélén erősen javasolt lenne, akár önkéntesek akár a közmunkaprogram bevonásával.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv készítése során folyamatos kapcsolattartás történt a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen interjúk készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzattal (Hajdúszovát).
2. A kommunikációs időszakban cikk jelent meg a projekt honlapján.
3. A terv egyeztetési fóruma előtt, telefonos és e-mail-es kapcsolatfelvétel történt a fent említett címzettekén kívül a falugazdással, a gazdálkodókkal, a vízügyi hatósággal (Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság), a zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség) és a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság) is. A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül jutott el az érintettekhez.
4. Az önkormányzat képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után kifüggesztették a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv első változatának megvitatása

1. Fórum (2014. június 26. Hajdúszovát, résztvevők száma: 7 fő): A fent részletezett tájékoztatási lépések után következett az egyeztető falufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosságszám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a falugazdász, a vadásztársaságok és a hivatalos szervek. A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület

vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv végső változatába.

2. Terepbejárás (2014. június 26. Hajdúszovát, résztvevők száma: 7 fő): a falufórum után a kjKTT természetvédelmi óra által vezetett a terepbejárásra volt lehetőség, amely során minden esetben személyesen meg lehetett tekinteni, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület jegyzőkönyv vezetése mellett a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt honlapján, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20092.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kjKTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Hajdúszováti-gyeppek Natura 2000 területtel érintett település (Hajdúszovát) képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók (összesen 8-an),
3. a kjKTT területén működő vadásztársaság (VF. Invest Kft. által képviselt Földtulajdonosi Közösség) képviselői,
4. falugazdász,
5. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,
6. Tiszántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi Felügyelőség,
7. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
8. Nemzeti Agrárkamara,
9. Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége,
10. Országos Erdészeti Egyesület.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kezelő és hatósági szervezetek és magánszemélyek közül nem jelent meg mindenki az egyeztető fórumon, vagy nem nyilvánított véleményt. Viszont az alábbi táblázatban összegyűjtött, beérkezett vélemények a terv végső változatába beépítésre kerültek.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett -e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Hajdúszovát település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	fórumon megjelentek	-	-

	egyeztetésről				
Helyi gazdálkodók	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	fórumon megjelentek	-	-
Vadásztársaság (VF. Invest Kft. által képviselt Földtulajdonosi Közösség)	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	nem	-	-	-
Falugazdász	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Tiszántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	KE-1, 2. 4. 10: nádasok kezelése (legeltetéssel, nádaratás korlátozása) KE-3: madárodúk kihelyezése KE-18,19: gyeptelepítés javaslata

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A Dél-Hajdúság kistájon belül helyezkedik el. A terület a kistáj sajátos hidrológiai képződménye, a Kösely mentén húzódik, annak középső szakaszán. A kistáj mélyebb fekvésű részei terepi tapasztalat alapján kelet felé egyre szikesebbek, ennek megfelelően, itt közepes mértékűnek mondható a szolonyec szikesezés az érintett gyepterületeken és vizes élőhelyek többségén.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A hazai tájfeldrajzi besorolási rendszer szerint mérsékelt meleg, száraz éghajlat-osztályú terület. Az évi *napfénytartam* 1960-2000 óra, nyáron kb. 780-800, télen 180 napsütéses óra várható. Az évi *középhőmérséklet* 10,0 °C körüli, a vegetációs periódusban kb. 17,0-17,2 °C. Az első fagy október 20-a után jelentkezik átlagosan, az utolsó március 31., április 1. tájékan, kb. 195-200 fagymentes nap várható. A nyári hőségmaximumok várható értéke 34,0-34,5 °C közötti, a téli minimumoké -16,5 °C körüli. Az átlagos évi *csapadék* 540-550 mm. Walter-féle klímadiagramon ábrázolva a hőmérsékletet és a csapadékot, az erdősztyepp klíma övének belül helyezkedik el. Az ariditási index 1,25-1,30, ami alföldi viszonylatban közepesnek mondható. A hótakarós napok száma 36-38, a várható maximális hóvastagság 16-17 cm. Északi és északkeleti az uralkodó *szélirány*, illetve a tiszai-csatornai ellenszél, a délnyugati. Mikroklimatikus hatások érdemben nem jelentkeznek.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A terület folyóvize a Kösely, a Debrecen felől, azaz északról érkező Kondoros és Tóóc összefolyásából keletkezik. A tervezési terület keleti szélére ez alatt az összefolyás alatt légvonalban kb. 6,5 km távolságban ér a vízfolyás. Valószínűleg felső-pleisztocén Tisza-meder eredetű, elmosódottabb mederszakaszai kelet felé a Pocsaji-kapuig nyomon követhetők. Éppen emiatt nem zárható ki, hogy a folyószabályozásokig időszakosan Szamos-árvizeket is levezethetett, hiszen annak bifurkációja az Érmelléken a XIX. századig működőképes maradt. A nádudvari torkolata eredeti helyén van, tovább nyugat felé nem mutatható ki folytatása, ami egyébként közvetett bizonyíték arra nézve, hogy a Hortobágy „kimaradt” a Tisza oldalazó áthaladásából, azt a főfolyó ugrásszerűen kerülte meg, oldalazó eróziójától megkímélve ezeket a pleisztocén korú medreket, sőt, több tíz kilométeres mederláncolatokat.

A Kösely nádudvari torkolatánál közepes vízhozama 2 m³/s, 0,01 és 28 m³/s közötti ingadozással. Árhullámai hóolvadás után, és kivételesen csapadékos időszakokban vannak.

Debrecen tisztított szennyvize és a város csurgalékvizei (a városi környezet megnövekedett lefolyási tényezője) a fő állandó vízforrásai. Ezek kiépítése előtt nem volt állandó vízű. Vízhőmérséklete emiatt általában nem jó. Magas szervesanyag-terhelése szinte folyamatos, nádassal benőtt medre ellenére is.

A tervezési területre a Kösely eredeti medre lép. A 853330//229580 EOV koordinátánál torkollik bele délkelet felől a nyílegyenes Kösely-átvágás, és ágazik ki az egyenes szakaszokkal ásott Kösely-Hajdúszováti-átmetszés tovább, délnyugati irányba.

A belterületnél a természetmegőrzési terület nem a Kösely mai medrét követi, az a települést északról, ásott mederben kerüli. Helyette az eredeti Kösely-mederben vezet,

melynek mélyvonalába a 4804 sz. közúttól délre kezdődő belvízlevezető csatornát ástak, és mely 833030//229690 EOV koordinátánál (ez a Rózsás-végi-legelő északkeleti sarka is egyben) egy jelentéktelen, kb. 2 km² vízgyűjtő területű (a vízgyűjtő határát dél felé a Kösely-Hajdúszováti-átmetszés töltése képezi) belvízi árkot vesz fel bal partján. A belterületi belvizes csatorna a belterületől nyugatra torkollik vissza a Kösely főmedrébe.

A tervezési területen található szikes tó felmérése 1998. 08. 26-án történt. Akkor a mintegy 20 hektárosra becsült, szikes tó jellegű területet alapvetően zsiókás (Bolboschoenetum) borította (50-55 %), ehhez kopár szikfok (5 %), valamint sziki rétek, nádas és átmeneti növényzet (40-45 %) társult. Még libafalkák legeltek rajta, ami miatt mintegy 20 ha volt nádmentes, ma már jóval kevesebb. Feltételezhető volt gólyatölcs (*Himantopus himantopus*) azévi fészkelése a területen. A délről szomszédos csatornamedret éppen tisztították a felméréskor.

1.1.3. Talajtani adottságok

A környéket a földrajzi szakirodalom váltakozva helyezi a Hajdúságra és a Körös-vidékre. Jellege valóban átmeneti, nem lehet éles elválasztást adni.

A tervezési területen a kistájra egyébként meghatározóan jellemző réti csernozjom talaj foltjai kisebb kiterjedésben fordulnak elő, általában valamilyen réti szolonyec altípus dominál. A Kösely medrét és lefűződött ágait réti talaj jellemzi. Az egyes talajféleségek fizikai összetételére általában jellemző, hogy az agyag mellett a vályogfrakció is jelentős, ezért rendre kevésbé kötöttek, mint a hasonló, tipikus hortobágyi, dél-nagykunsági, körös-vidéki párhuzamok.

A szikesek általában nem kérges réti szolonyecok, sókiválás és szologyosodás a felszínen csak kevésbé jelentkezik. Ez alól kivételt képez Hajdúszovát belterületének keleti oldalán, a 4804 sz. közút (Derecske felé) északi oldalán levő, erősen padkás, elsősorban szikerekkel tagolt, kisebb mértékben vakszik-szikfok foltokkal tarkított legelőterület (Csürhe-járás), mely komoly, méternél magasabb, meredek tereplépcsővel tekint észak-északnyugat felé, a Kösely árterére. Szoloncsákosodás kisebb folton, a belterületen vezető szakaszon, a jobb parton (északi oldal) fordul elő. Itt a felszíni sókiválás a Kösely tartós kiöntéseit követően foltokban jelentős lehet.

1.2. Természeti adottságok

A tervezési terület a Kösely mentén húzódó legelőket öleli fel Hajdúszováttól nyugatra és keletre, valamint magát a Kösely-medret, a település közigazgatási határán belül.

A vegetációtérképezésre és a biotikai adatok összegyűjtésére a 2013. év folyamán többszöri terepi bejáráson került sor. A megújított adatlapon nincs szignifikáns állomány egyik közösségi jelentőségű fajból sem, ennek ellenére megkíséreltük minden, a területen előforduló II. függelékes faj faunisztikai-florisztikai feltárását elvégezni. Az élőhelytérképezés 1:10.000 alapléptékben, az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (ÁNÉR) élőhely-kategóriái alapján történt, a 2011 évi kiadású kézikönyv megfelelő táblázatai alapján következtetve ezekből maguknak a jelölő élőhelyeknek (I. függelékes élőhelyek) a térbeli eloszlására. A térinformatikai kiértékelése alapján az ÁNÉR alábbi élőhely-kategóriái fordultak elő (az adott vegetációegység /térinformatikai poligon/ mozaikos vagy szukcessziós okokból következő többszörös besorolásánál csak az első élőhely-kategóriát tekintetbe véve):

Élőhely neve	ÁNÉR-kód	Kiterjedés (ha)	Arány (%)	I. függ. élőhely
Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	B1a	91,7043	26,60	
Ürmöspuszták	F1a	34,9678	10,14	1530
„Cickóros” puszták	F1b	22,0247	6,39	1530
Szikes rétek	F2	61,6258	17,87	1530
Üde mézpzásitos szikfokok	F4	9,4765	2,75	1530
Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete	F5	3,3989	0,99	1530
Jellegtelen üde gyeppek	OB	36,1014	10,47	1530 (részben)
Jellegtelen száraz-félszáraz gyeppek	OC	7,8656	2,28	6250 (részben)
Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	RA	0,7211	0,21	
Ültetett akácosok	S1	2,0757	0,60	
Nemesnyarasok	S2	1,7788	0,52	
Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők	S3	11,4213	3,31	
Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák	T1	28,6918	8,32	
Extenzív szántók	T6	20,4104	5,92	
Kiskertek	T9	5,1219	1,49	
Kertvárosok, szabadidős l.	U2	0,5752	0,17	
Telephelyek	U4	4,6209	1,34	
Kubikgödrök	U7	0,7237	0,02	1530 (részben)
Folyóvizek	U8	0,1869	0,05	
Tanyák, családi gazdaságok	U10	0,5452	0,16	
Út- és vasúthálózat	U11	0,7419	0,21	
ÖSSZESEN		344,78	100,00	

A szikes legelők állatvilágának képviselői a legjellemzőbbek, ezek többnyire talajlakók. Ilyenek például a gyalogcincér (*Dorcadion*) fajok, vagy a védett szongáriai cselőpók (*Lycosa singorinesis*).

A Kösely nádasainak-gyékényeseinek nádi fészkelő faunája emelkedik ki a költő énekesmadárfajok – nádiposzáta-fajok (*Acrocephalus* sp.), kékbegy (*Luscinia svecica*), nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*), barkós cinege (*Panurus biarmicus*) – fajgazdagsága miatt. Ez a fészkelőegyüttes a kistájban hosszan kanyargó, mocsaras Kösely-meder vízvilágának még így is csak egy kisebb szeletét képezi.

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

A tervezési terület 2013. október 31-ével frissített Natura 2000 adatlapja (SDF) két közösségi jelentőségű élőhelytípust ad meg a területre vonatkozóan (1530* és 6250*).

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás adatlap (SDF) szerint (A-D)	Reprezentativitás az aktuális felmérés alapján (A-D)
1530*	Pannon szikesek	B	C
6250*	Síksági pannon löszgyepek	C	D

* kiemelt jelentőségű élőhely

A jelölő élőhelyekre vonatkozó részletesebb információk:

Élőhely neve:	Pannon szikesek*
Élőhely kódja:	1530*
Élőhely előfordulásai a területen:	Ld. térkép - 3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe
Élőhely kiterjedése a területen, területi aránya:	160,39 ha, 46,52 % A Natura 2000 adatlapon 220 ha szerepel. Jellegtelen gyepekből még max. 30-40 ha lenne átsorolható ide, a többi, jelentősebb kiterjedésű vegetáció-típus már szántó, idegenhonos lombos – pusztaszil (<i>Ulmus pumila</i>), nemesnyár (<i>Populus euramericana</i>), akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>). A pusztaszil (<i>Ulmus pumila</i>) ültetvény nagy része az ezredfordulón még épp hogy létesült, ekkoriban gyp jelleget mutathatott, ez lehet az eltérések egyik oka. A többi különbség a megelőző felmérésekhez képest pontosabb jelenlegi térképezésnek tudható be.
Élőhely jellemzése:	Változatos megjelenésű jelölő élőhely. A terület nyugati felén dominálnak a rövid fűvű legelők, melyeket valóban, máig legeltetéssel hasznosítanak, elsősorban birkával. A padkásodás inkább csak a belterület keleti oldalán levő csordalegelőn jelentős, ott magas, 1 m-t közelítő tereplépcsők, és szikerek sűrű hálózata meghatározó. A terület keleti felén, a baromfiteleptől északra változatos, ürmös és rét-típusok mozaikolnak, középen egy szép, zombékos réttel (→ kifestékű aszat / <i>Cirsium brachycephalum</i> !). A telep bekötő útjától délre is vannak ürmösök, sőt szikfok is, de dominálnak a szárazabb szolonyec sziki rétek, érdemi zombékosodás nélkül. A baromfitelep körüli gyepeket kaszálással hasznosítják és kezelik. Emiatt, és az eltérő talajtani adottságok miatt fiziognómiájuk nagymértékben különbözik a Hajdúszovát belterülete körüli gyepekétől. A település központjától délre, a Kösely-Hajdúszovát-átmetszés jobb (északi) partján szolonyec jelleget viselő rétek és kisebb sókiválásos foltok húzódnak (képük a belvízviszonyok függvényében évről-évre nagyon változó). Megkülönböztető faj pl. a réti sás

	<p>(<i>Carex distans</i>).</p> <p>A területen a szikesek változatos megjelenése alapvető, értékhordozó karakter. A legjellemzőbb társulások:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ürmös sziki legelő (<i>Artemisio-Festucetum pseudovinae</i>) - Cickafarkos sziki legelő (<i>Achilleo-Festucetum pseudovinae</i>) - Ecsetpázsitos sziki rét (<i>Agrosti-Alopecuretum pratensis</i>) - Előbbi tarackbúzás, száraz variánsa (<i>Agrosti-Alopecuretum elymetosum repenis</i>) - Hernyópázsitos sziki rét (<i>Agrosti-Beckmannietum eruciformis</i>) - Szikfok (<i>Puccinellietum limosae</i>) - Szikér (<i>Pholiuro-Plantaginetum tenuiflorae</i>) <p>A vonatkozó ÁNÉR-kategóriák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - F1a: Ürmöspuszták - F1b: Cickórós puszták - F2: Szikes rétek - F4: Üde mézpázsitos szikfokok - F5: Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	<p>A Németh-Seregélyes féle 5-ös skála és a térképezés alapján:</p> <p>2 = 51,78 ha 3 = 85,05 ha 4 = 14,50 ha 5 = 9,07 ha</p> <p>Változatos mértékben ép és degradálódó állapotú élőhely, részben a település közelsége miatt.</p>
Élőhely veszélyeztetettsége:	<p>A baromfitelep körüli gyepeken korábban trágyázás fordult elő, ami flóra-elszegényítő hatású. Az optimális, marhával történő legeltetésnek kevés az esélye, a rendszeres kaszálás flóra-elszegényítő hatása, mely minden hasonló módon kezelt tisztántúli szikes rétet érint, itt is érezteti enyhén hatását.</p> <p>A település keleti oldalán levő gyepek keleti határán a természetvédelmi hatóság néhány éve megkeresést kapott elszántásra. Engedély nem született, de a gyepek széle vonalas létesítmény nélküli, és így kisebb elszántás lehetősége fennállhat.</p> <p>A belterület közelsége tüzeket, szemetelést, ötletszerű, károsító tevékenységeket eredményezhet.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<p><u>Szemetelés, vadlerakók.</u> Ezt az élőhelyet érinti legjobban, és leginkább a belterület körül.</p> <p><u>Gyomosodás.</u> Kevésbé jellemző. Lokálisan, kisebb foltokban fordul elő, érdemi kezelést nem igénylő méreteiben.</p>

	<p><u>Cserjésedés.</u> Lokálisan, a belterülettől keletre, kis kiterjedésben. Az ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>) egyedek körül sem jellemző túlságosan.</p> <p><u>Elszántás.</u> Lokálisan érintheti, ahol a gyepek szélén nincs vonalas létesítmény.</p>
--	---

Élőhely neve:	Síksági pannon löszgyepek*
Élőhely kódja:	6250*
Élőhely előfordulásai a területen:	Ld. térkép - 3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe
Élőhely kiterjedése a területen, területi aránya:	10,68 ha, 3,10 % A Natura 2000 adatlapon 20 ha szerepel. Jellegtelen gyepekből még max. 3-5 ha lenne átsorolható ide. A szikes legelőkön, térképezhetőnél kisebb méretű, 10-100 m ² -es nagyságrendű kiterjedésben van még 1-2 ha. A többi különbség a megelőző felmérésekhez képest pontosabb jelenlegi térképezésnek tudható be.
Élőhely jellemzése:	<p>Tiszta előfordulása nincs a területen. Egyedül a Kösely-átvágás töltésén meghatározó. Kisebb foltokban jelentkezik a belterület körüli legelőkön, önállóan nem térképezhető kiterjedésben, illetve cickafarkos sziki legelővel keveredve, néhány százalék részesedéssel.</p> <p>A társulásalkotó pusztai csenkesz (<i>Festuca rupicola</i>) és a ligeti zsálya (<i>Salvia nemorosa</i>) meglehetősen ritka, inkább soványperjés (<i>Poa trivialis</i>) foltokként jelentkezik. Még legszebb a tavaszi aspektus, hagymás fajokkal, sármák (<i>Ornithogalum sp.</i>), tyúktarajok (<i>Gagea sp.</i>) stb.</p> <p>A vonatkozó ÁNÉR-kategóriák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - F1a: Ürmöspuszták (ott csak kicsi fragmentumokban) - F1b: Cickórós puszták (nagyobb fragmentumokban) - OC: Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (bizonytalan besorolás a degradáció különböző szintjei miatt)
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	<p>A Németh-Seregélyes féle 5-ös skála és a térképezés alapján:</p> <p>1 = 1,59 ha 2 = 2,30 ha 3 = 6,79 ha+ fragmentumokban</p> <p>Még a legjobb részeit is jellemzi, hogy legeltették, emiatt legfeljebb regenerálódó löszlegelő állapotban van. Ezek egy része biztatóan néz ki, dinamikája jó irányban tart. A legtöbb előfordulás ennél degradáltabb.</p>

Élőhely veszélyeztetettsége:	Az élőhely kis kiterjedése a fő veszélyeztető tényező. Ez okozza elsősorban sebezhetőségét. Amennyiben a gyepkezelés minden módja (a legeltetés és a kaszálás is) elmarad, degradálódhat.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> - <u>Gyomosodás</u>. Inváziós fajjal csak kevésbé, őshonos gyomokkal és zavarásjelzőkkel kisebb mértékben történik. - <u>Cserjésedés</u>. Elsősorban a szegélyekben, és alapvetően kökény (<i>Prunus spinosa</i>), várható a puszta (szil) (<i>Ulmus pumila</i>) és az akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) terjeszkedése. - <u>Elszántás</u>. Csak lokálisan veszélyezteteti, a legtöbb előfordulás szikes gyepen belül esik.

Valamennyi jelölő élőhely esetében megállapítható, hogy a klímaváltozás csak a sokadik abban a sorban, melyben, mint károsító tényező, számításba jöhet. Feltételezett hatásának vizsgálata, arra szcenáriók készítése nem szükséges.

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A tervezési terület 2013. október 31-ével frissített Natura 2000 adatlapja (SDF) egy közösségi jelentőségű növényfaj élőhelytípust ad meg a területre:

Irányelv melléklete	Faj név	Állomány adatlap szerint (A-D)	Aktuális állomány felmérés szerint (A-D)
II.	Kisfészekű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	D	D

Faj neve:	Kisfészekű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A 835600//229600 EOV koordináta mutatójú, kerekded alakú, néhány hektár kiterjedésű zombékos sziki réten.
Állomány nagyság (jelöléskor):	P
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	1.000-3.000 virágzó példány. A nagyon zombékos terepen az egyéves tölevélrózsák feltalálása nehéz, pontatlan. Fontos megjegyezni, hogy a 2013-as év rekordnak mondható a faj kárpát-medencei élőhelyeinek többségén, valószínűleg itt is. Egyes, „rosszabb” években akár lappanghat is.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Erősen ingadozó állománya miatt nem lehet megadni tendenciákat. Valószínű, hogy a 2013-as év kiemelkedően jó volt a faj számára, mivel nagy távolságokban is határozottan szinkronizált az egyes populációk mennyiségi ingadozása (Molnár 2013), és máshol egyértelműen „csúcs-év” volt.

Faj veszélyeztetettsége:	A faj hosszú távú fennmaradása biztosítottnak látszik.
Veszélyeztető tényezők:	<u>Gépi kaszálás</u> . A zombékok mechanikai sérülésével jár, ami legkedveltebb élőhelyét degradálja.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

A tervezési terület 2013. október 31-ével frissített Natura 2000 adatlapja (SDF) négy jelölő állatfajt ad meg a területre vonatkozóan: vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), ürge (*Spermophilus citellus*) és molnárgörény (*Mustela eversmannii*). A szignifikáns mennyiséget egyikük sem éri el biztosan a természetmegőrzési területen. Három faj – az ürge (*Spermophilus citellus*) kivételével – azonban nem elszigetelt állományban, populációban él, a területen még csak nem is egy metapopuláció szubpopulációiról, hanem hatalmas kiterjedésű állományok populáció-részeiről beszélhetünk.

Irányelv melléklete	Faj név	Állomány adatlap szerint (A-D)	Aktuális állomány felmérés szerint (A-D)
II.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	D	D
II.	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	D	D
II.	ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	D	NP
II.	molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>)	D	D

A területen előforduló (nem szignifikáns mennyiségű) jelölő állatfajokra vonatkozó részletesebb információk:

Faj neve:	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A Kösely medrében, és a szikes legelők időszakos kiöntéseiben egyaránt jellemző, utóbbi típusú élőhelyein csak nedves években.
Állomány nagyság (jelöléskor):	P (előfordul)
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	Inkább az alsó határ (1.000-2.000 felnőtt egyed csúcsmennyiség), a felmérés készítése, 2013 száraz év volt, a völgytalpi tócsák még májusban kiszáradtak.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Erősen ingadozó állománya miatt nem lehet megadni tendenciákat. Valószínű, hogy nagyon vizes években (mint például 2010) jóval meghaladja a Natura 2000 adatlap felső értékét.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj hosszú távú fennmaradása biztosítottnak látszik.
Veszélyeztető tényezők:	<u>A Kösely esetleges kotrása</u> . Nem csak közvetlenül pusztít, hanem lecsapoló hatású a völgytalp egyéb,

	számára élőhelyet nyújtó vizeire is.
--	--------------------------------------

Faj neve:	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A Kösely medrében, áradásos években a kiöntéseken is.
Állománynagyság (jelölés):	P (előfordul)
Állománynagyság (tervkészítés):	Észlelései esetiek, 2013-ban nem volt, 2011-ben, és korábban is, igen.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Ritkán észlelhető, mivel élőhelye, és különösen napozóhelyei elég nehezen megközelíthetőek. A Kösely régi medrének teljes hosszában ugyanakkor végig nagyon komoly, valószínűleg országos jelentőségű állomány él.
Faj veszélyeztetettsége:	A Kösely-meder mentén élő populáció egészének sorsától függ, egyelőre biztatónak mondható, a faj „tartja” magát, legalábbis Hajdúszoboszlótól Derecskéig.
Veszélyeztető tényezők:	<u>A Kösely kotrása.</u> Nem csak közvetlenül pusztít, hanem lecsapoló hatása a völgytalp egyéb, számára élőhelyet nyújtó vizeire is. <u>Illegális gyűjtés.</u> A nyílt vizes szakaszokon és az utak mentén, utakon feltűnő állatok befogásra csábíthatják az arra mozgó helyi lakosokat. <u>Elszigetelődés.</u> Ennél az állománynál kevésbé jöhet szóba, mint valós veszélyeztetés.

Faj neve:	ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A belterülettől délre, délnyugatra (a 4805 számú közút felé) eső legelőn, a juhhodály környékén levő hátsabb legelőkön élt (mutató koordináta: 832840//229450).
Állománynagyság (jelölés):	V (nagyon ritka)
Állománynagyság (tervkészítés):	NP (nincs jelen, nem került elő a felmérés).
Állomány változásának tendenciái és okai:	A rendkívül vizes évek mellett – a helyiek elmondása szerint – egy korábbi állattartó a hodály körüli „patkányinvázió” ellen több macskát kivitt a legelőre, melyek a belterületi házak felől kijárókkal és a nagyobb belvízborítás miatt összeszűkülő háti élőhelyekkel együtt már elegendőek lehettek a faj kipusztulásához. Hasonló folyamat lejátszódása nem egyedi, így például Kenderes, Túrkeve térségéből szinte szóról-szóra hasonló események eredményezték ürgeállományok kihalását. A nagytáblás, mezsgyéltlen határban, ahol a

	legeltetett gyepek aránya egyre csekélyebb, a faj már nem képes visszatelepedni egy-egy ilyen szerencsétlen eseménysorozat után.
Faj veszélyeztetettsége:	Már nem áll fenn.
Veszélyeztető tényezők:	Már nem áll fenn. Mivel a területet legeltetik, visszatelepítése ugyanakkor megfontolható lenne, de nem a korábbi élőhelyén, amit a két belterület mintegy közbezárt, hanem a településtől keletre eső, nagyobb gyepfolton, a 4804 sz. közöttől északra, melynél a házi macskák predáló hatása kevésbé lehet jelentős, ugyanakkor legeltetés is zajlik.

Faj neve:	molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	Ismeretlen, szórványos megfigyelései vannak, ezek jó része is közúti gázolás.
Állomány nagyság (jelölés):	P (előfordul)
Állomány nagyság (tervkészítés):	NP (nincs jelen, nem került elő a felméréskor).
Állomány változásának tendenciái és okai:	A terv készítésekor nem került elő, de valószínű, hogy 2013-ban a faj egyedszáma általában sem volt csúcson Tiszántúl-szerte. 2014-ben is folytatódni látszik a pocok-szegény, számukra mostoha időszak.
Faj veszélyeztetettsége:	Az ürgeállomány megszűnése bizonyosan negatívan érinthette. A Tiszántúl szántóterületein is él, ezért nem elszigetelt állomány, kedvezőbb években (több pocok, több ugar stb.) az egyedek cserélődése jelentős lehet máig is.
Veszélyeztető tényezők:	A 4804 és 4805 közutakon a gázolás mindenféleképpen ide sorolandó, annál is inkább, mert az út menti mezsgyékből Hajdúszovát körül él még kevés a másik kedvező zsákmányállatból, a hörcsögből.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
Piroslábú cankó	<i>Tringa totanus</i>	FV	A tágabb környék legstabilabb költőhelyei közé tartozik a faj számára.
Bölömbika	<i>Botaurus stellaris</i>	FV	A Köse nádasában országosan is jelentős állományban fészkel, de a tervezési terület ennek csak egy kisebb részére terjed ki.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a helyrajzi számok (1.3.1.1. táblázat) és a CORINE felszínborítási adatbázis (1.3.1.2. táblázat) alapján egyaránt jellemeztük.

1.3.1.1. táblázat. Művelési ágak megoszlása a HNPI földügyi nyilvántartása alapján

Művelési ág	Kiterjedés (ha)
Belterület (legelő, zártkert, erdő stb.)	149,05
Szántó	1,57
Gyep (legelő)	156,88
Gyep (rét)	4,23
Erdő	6,16
Nádas	13,29
Kivett	13,61
Összesen	344,78

1.3.1.2. táblázat. Főbb területhasználati ágak aránya CORINE alapján

Területhasználati formák	Arány (%)
Mocsár és láprétek, mezofil gyep	80.00
Száraz gyep, sztyeppék	15.00
Egyéb burkolt és roncsolt területek (település belterület, utak, bányaterületek, személtalrakó helyek)	5.00

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A tervezési területet érintően nincs olyan földrészlet, amely a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében van.

A belterületnek csak egy kisebb része, 149,05 ha esik a természetmegőrzési területre.

1.3.2.1. táblázat: Tulajdoni viszonyok megoszlása szektoronként

Tulajdonos	Arány (%)
Magántulajdon	92,42
Állami tulajdon	4,05
Önkormányzati tulajdon	3,48
Korlátolt felelősségű társaság	0,05

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület a Kösely mentén meghatározóan gyep művelési ágú területeket és nádasokat fűz fel. A gyep a belterület körül legelőként hasznosulnak, ezek szikesebbek is, tehát kaszálásra, szénatermelésre amúgy is kevésbé alkalmasak.

A terület keleti részén levő gyep nagy kiterjedésű kaszálók, és kevésbé szikes talajviszonyok jellemzőek.

A Kösely medrét nagyrészt gazdaságilag hasznosított, aratott nádas uralja.

1.3.3.2. Erdészet

Az erdőállomány jellemzése:

A terület erdőállománya 8 részletben 10,83 hektáron helyezkedik el az erdőrészeket főként magántulajdonban, a 23A és 23B erdőtagok állami tulajdonban vannak.

Az alábbi táblázat bemutatja az érintett erdőrészek területi kiterjedését és rendeltetését, illetve a faállomány jelenlegi és a célállomány szerinti összetételét.

Erdőrészlet	Kiterjedés (ha)	Faállomány	Célállomány	Felújítás jellege	Rendeltetés	Érintett kezelési egység
Hajdúszovát 23A	0,99	Nemes nyaras	Nemes nyaras	Törzskiválasztó gyérités	Faanyagtermelő	KE-7
Hajdúszovát 23B	4,03	Egyéb kemény lombos	Egyéb kemény lombos	Tisztítás	Parkerdő	KE-7
Hajdúszovát 23C	0,91	Egyéb kemény lombos	Egyéb lomb elegyes - kocsányos tölgyes	Tisztítás	Településvédelmi	KE-3, KE-4
Hajdúszovát 37A	1,45	Nemes nyaras	Nemes nyaras	Törzskiválasztó gyérités	Natura 2000	KE-13
Hajdúszovát 1A	0,16	Nemes nyaras	Nemes nyaras	Törzskiválasztó gyérités	Natura 2000	KE-13
Hajdúszovát 36A	2,13	Nemes nyaras	Hazai nyaras	-	Natura 2000	KE-18
Hajdúszovát 36B	0,27	Nemes nyaras	Nemes nyaras	-	Natura 2000	KE-18
Hajdúszovát 36C	0,89	Nemes nyaras	Hazai nyaras	Tarvágás	Natura 2000	KE-18

A körzeti erdőtervben az adatok a hazai átlagnak megfelelő dominancia-viszonyokról, ugyanakkor igen alacsony erdősültségről tanúskodnak. Kocsányos tölgy (*Quercus robur*) esetében a középkorú, akácnál a fiatal állományok dominálnak, ennek (is) megfelelően az erdők, faültetvények természetességi szintje az erdőtervezési körzetben általában alacsony.

A természetmegőrzési területet érintő erdők ehhez az állapothoz közelítenek.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A terület a Hajdú-bihari apróvadas körzetben (I/3.) helyezkedik el. A terület vadgazdálkodási szempontból kevésbé frekventált, bár szűkebb környezeténél változatosabb élőhelyei miatt apróvadfajokra nézve bizonyos értelemben vadkamra funkció állapítható meg.

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

- I/3. Hajdú-bihari apróvadas körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)
- VF. Invest Kft. által képviselt Földtulajdonosi Közösség (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-903710-1-3-8) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényesség:** 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

A vadgazdálkodási egység kódszám jelentése a 79/2004. FVM rendelt szerint:

- 09 = megye: Hajdú-Bihar
- 9037 = vadászatra jogosult azonosító sorszáma, mely a megyekód második számával kezdődik

- 10 = jelenlegi üzemtervi ciklus kódszáma
- 1 = vadgazdálkodási rendeltetésű vadgazdálkodási egység rendeltetés-kódja
- 3 = társult vadászati jog (a vadászathoz rendelhető jog típuskódja)
- 8 = szervezeti forma: kft.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

- A Tisza rész-vízgyűjtő vízgyűjtő-gazdálkodási terve. Közreadta a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság.
- A Hortobágy-Berettyó (2-17) vízgyűjtő-gazdálkodási terve. Közreadta a Tiszántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság (TIKÖVIZIG) és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015. Az EU-s Víz Keretirányelv keretein belül a vízfolyások és állóvizek esetén a jó ökológiai és kémiai (vízminőségi) állapot, felszín alatti vizeknél a jó kémiai és mennyiségi állapot elérése a cél 2015-ig. Ettől az általános környezeti célkitűzéstől csak részletes társadalmi és gazdasági elemzések alapján lehet eltérni. A határidő indokolt esetben 2021-re vagy 2027-re kitolható.

A gyakorlatban a vízgazdálkodás kimerül a Kösely természetvédelmi szempontból nem problémamentes, visszatérő kotrásaiban. Ez közel húsz éve konfliktushelyzetet jelent a természetvédelem és a vízgazdálkodás között, hiszen a Kösely jobb partján, a belterületen megállapított szikes tó vízellátására nézve – legalább áttételes módon – káros hatású, a mederkotrásból származó, deponált anyag pedig a Kösely-menti szűk élőhelyeket érinti közvetlenül.

1.3.3.5. Turizmus

A területnek nincs turisztikai jelentősége. Jóléti funkció azonban megállapítható, mint szinte minden belterületi, vagy belterület-széli gyepterületnél. A helyi lakosság, elsősorban természetesen a fiatalok, szívesen tölt rövidebb-hosszabb időt a legelőként hasznosított részekben.

1.3.3.6. Ipar

Nem ismert ipartelepítési szándék a tervezési terület közvetlen szomszédságában.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A meglévő átmenő utak (4816. sz. Hajdúszovát–Derecske és 4805. sz. Hajdúszovát–Földes) említhetők, fejlesztés nem tervezett. Hatásuk az élőhely-darabolódásban és a védett, fokozottan védett állatfajok gázolásában jelentkezik.

1.3.3.8. Egyéb

A kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület középső, jelentős és értékes része belterületen helyezkedik el, a ténylegesen lakott terület szomszédságában. Bár részben mély fekvésű, a tapasztalatok szerint a hagyományos tervezői szemlélet alapján a hasonló területek kedvelt célpontjai a beépítésnek, illetve általában a termőföldek más célú hasznosításával járó beruházások helykijelölésének. Ez fokozott figyelmet igényelhet a zöldhatóság és a természetvédelmi kezelő részéről, a településrendezési tervek, helyi építési szabályzatok és azok módosításának egyeztetése során, ami egy Hajdúszovát méretű, meglehetősen nagy településnél viszonylag rendszeres eljárásnak tekinthető.

2. Felhasznált irodalom

Borhidi A. 2003: Magyarország növénytársulásai – Akadémiai Kiadó, Budapest.

Böloni J. – Molnár Zs. – Kun A. (szerk.) 2011: Magyarország élőhelyei. A hazai vegetációtípusok leírása és határozója. ÁNÉR 2011. MTA ÖBKI, Vácrátót.

Dövényi Z. (szerk.) 2011: Magyarország kistájainak katasztere. Második, átdolgozott és bővített kiadás – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.

Haraszty, L. (szerk) 2014: Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon – Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár.

Marosi S. – Szilárd J. (szerk.) 1969: A tiszai Alföld – Akadémiai Kiadó, Budapest.

Molnár A. 2013: Kiszéskű aszat (*Cirsium brachycephalum*) – Sallai R. Benedek (szerk.): Veszélyeztetett Natura 2000-es fajok egyesületi fajvédelmi tervei – Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Túrkeve – Be-Nature SEE 25-44. p.

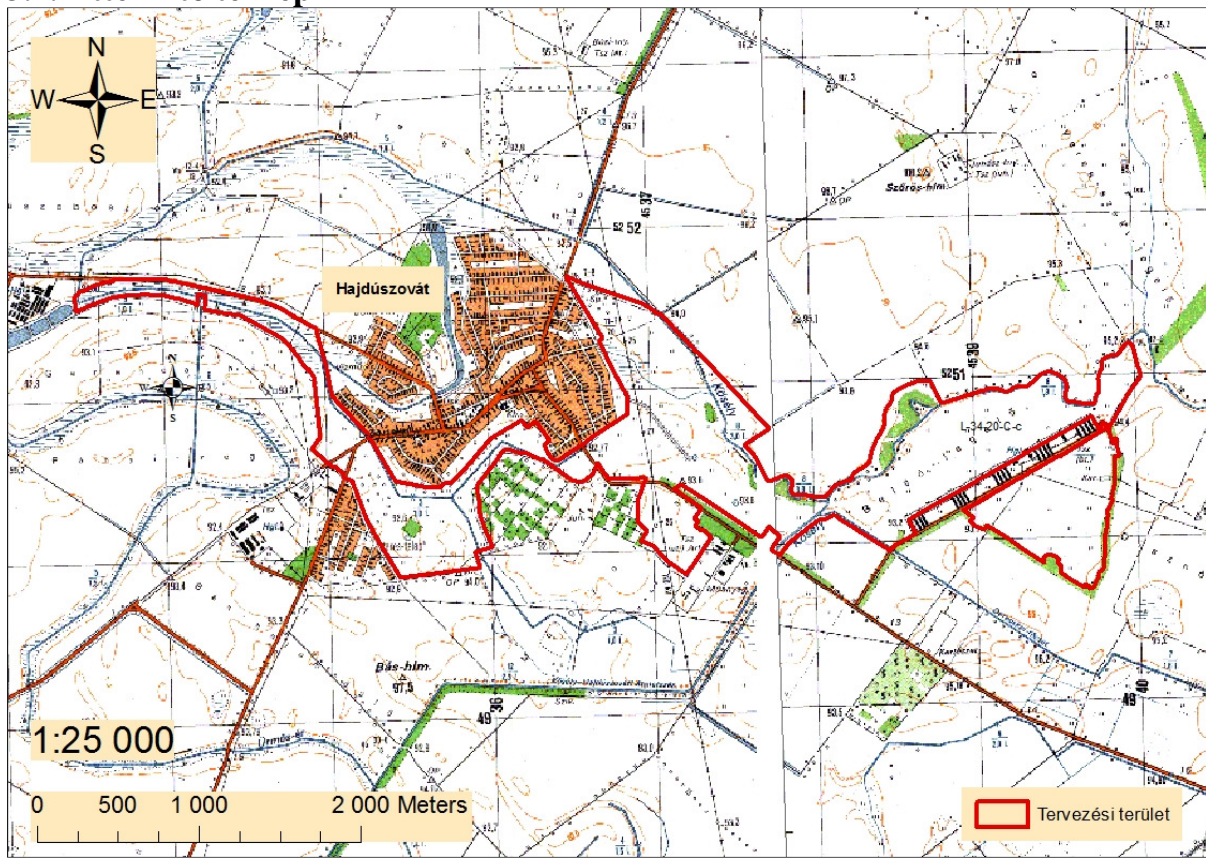
Horváth F. – Korsós, Z. – Kovácsné L. E. – Matskási, I. (sorozatszerk. biz.) 1997: Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer I. X. – Magyar természettudományi Múzeum, Budapest

Rónai A. 1985: Az Alföld negyedidőszaki földtana. *Geologica Hungarica. Fasciculi Instituti Geologici Hungariae ad illustrandam notionem geologicam et palaeontologicam. Series Geologica, Tomus 21.*

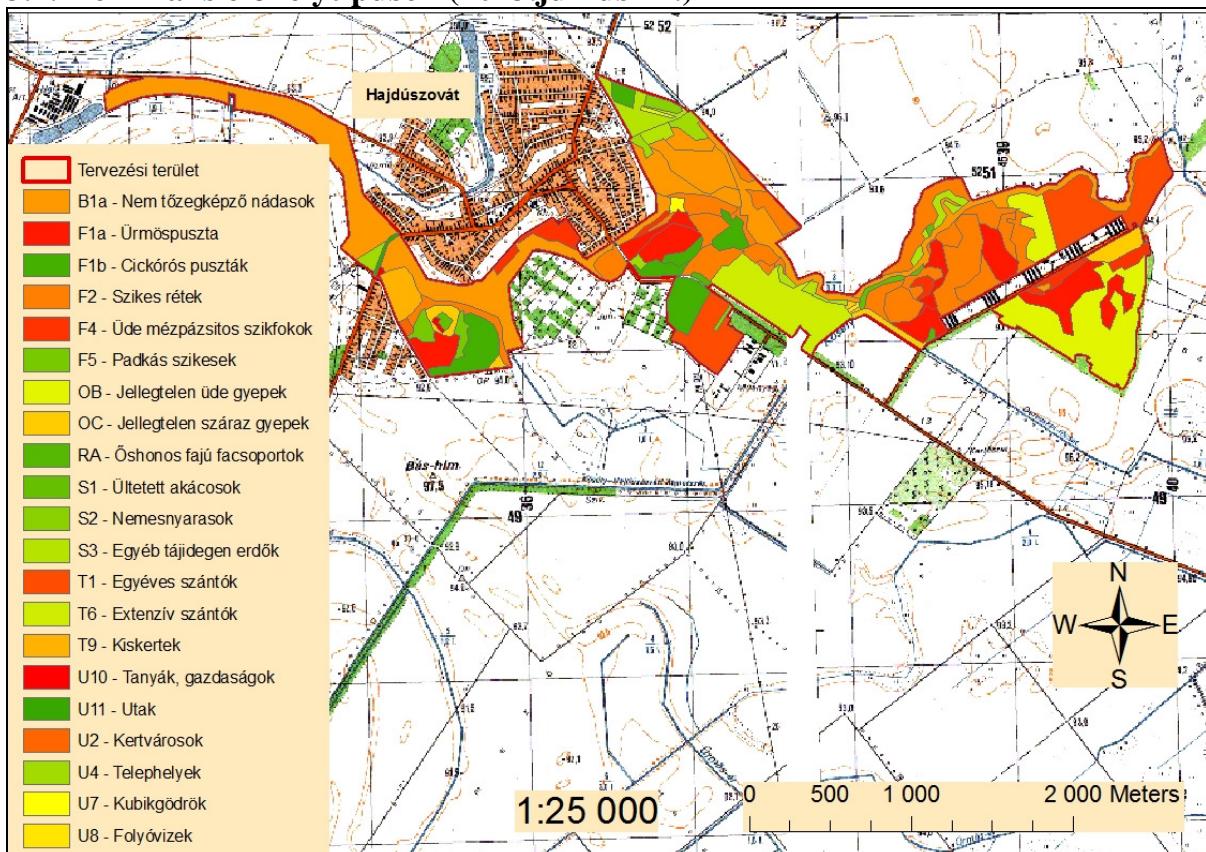
Sallai R. B. (szerk) 2014: Veszélyeztetett Natura 2000-es fajok egyesületi fajvédelmi terve – Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Be-Natur SEE, 231 pp.

3. Térképek

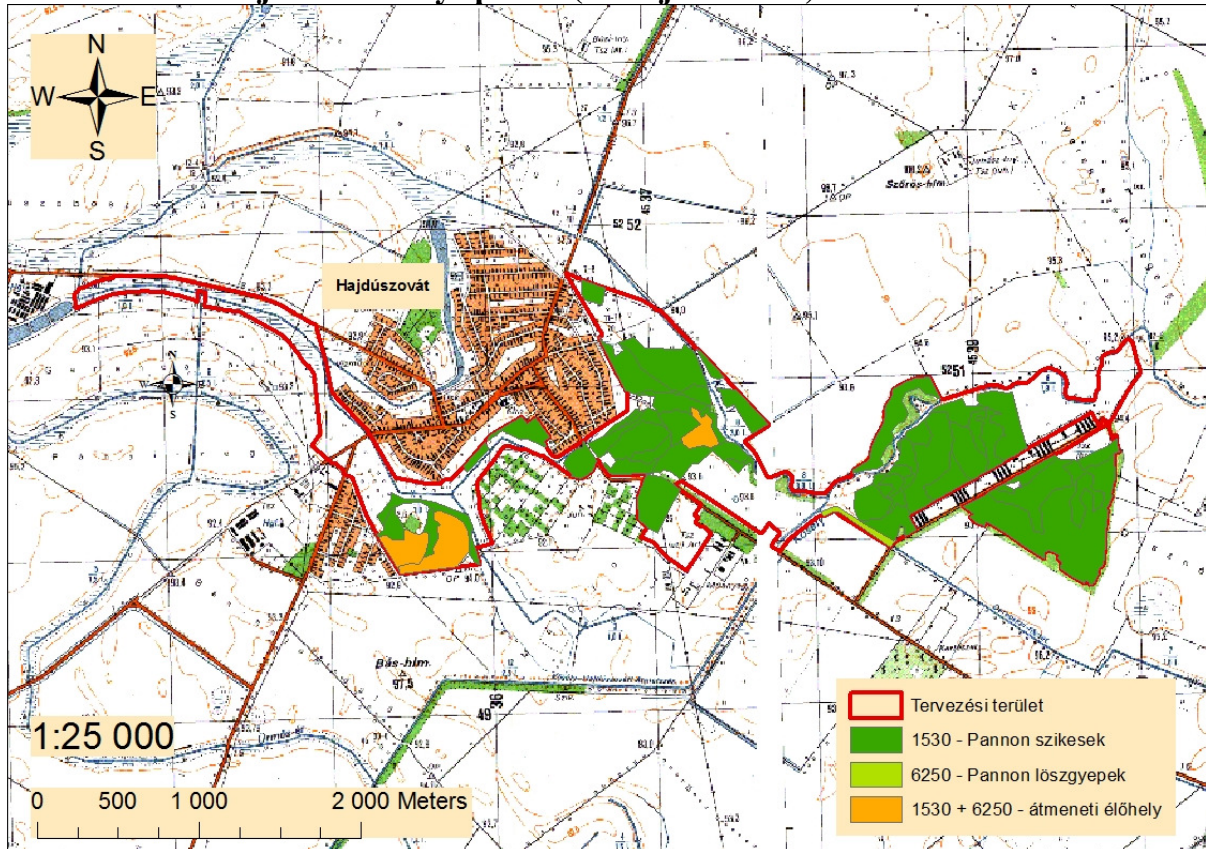
3.1. Áttekintő térkép

3.2. Domináns élőhelytípusok (2013.június 27.)

3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok (2013.június 27.)

3.4. Az ürge egykori elterjedési területe a tervezési területen (2013.június 27.)

